

A vasi erdők és a vasi erdészek védelmében

Nyílt levél Pócs Tamás akadémikusnak

Tisztelt Pócs Tamás Úr!

Élünk és dolgozunk még néhányan azok közül, akik több mint fél évszázada szolgáljuk a vasi erdöket. Mi kérjük arra, hogy a Vas Népe napilapban megjelent „Az erdők védelmében” c. olvasói levelével kapcsolatban fogadjon el tőlünk néhány kritikai megjegyzést, észrevételt, cáfolatot, ajánlást azért is, mert ez a hosszú szolgálat kötelességünké teszi, és talán fel is jogosít minket arra, hogy e levélben foglalt néhány valótlan állítást, hiányos tájékozottságból fakadó tévedést kiigazítsunk. Nyílt levelünknek az is célja, hogy a vasi erdőket féltő, szerető, erdőkért rajongó, azok sorsáért aggódó természetbarátok hiteles tájékoztatást kapjanak, a tényeket, a valóságot tárjuk eléjük.

Az erdők államosításától, 1945-től 57 esztendő telt el. A vasi erdők területe akkor 67 ezer ha volt, melynek 90 %-a, 61 ezer ha állami tulajdonú lett, és annak 92 %-a államerdészeti kezelésbe került. Ezt a kezelést a többször átszervezett, megváltoztatott nevű Vas megyei Állami Erdőgazdaság (ma Szombathelyi Erdészeti Rt.) látta és látja el. Az erdők területe 57 év alatt 93 ezer ha-ra, az erdőszűltség 20,4 %-ról 27,8 %-ra, az élőfakészlet 6,7 millió m³-ről 18,0 millió m³-re, a hektáronkénti *élőfakészlet* 102 m³-ről 195 m³-re, az éves fatermés (évi folyónövedék) 238 ezer m³-ről 630 ezer m³-re növekedett. Az erdők fajajviszonyait szinte teljes egészében változatlanul hagyta (*a tölgyet is*) csak a cser, gyertyán, akác sarjerdők egy részének átalakításával és az új erdők telepítésével növelte az erdőfenyő százalékos arányát. A majdnem háromszorosára növekedett összes élőfakészlet és a közel duplájára emelkedett hektáronkénti élőfakészlet a kiváló erdőgazdálkodói munka eredménye. Sohasem termelték ki az éves fatermés (éves folyónövedék) mennyiségét, nagysága még a 400 ezer m³ fölé is csak néhány évben emelkedett. A vasi erdők élőfakészlete ezéért évről évre növekszik.

Az államerdészeti kezelés egyéb eredményei: beerdősítették a háborús és háború utáni években üresen hagyott vágásterületeket, elvégezték a gondozatlan fiatal erdők ápolását, új erdőket tele-

pítettek a mezőgazdasági művelésre gazdaságosan nem alkalmas szántókon. A magánerdőkkel átvett segéderdészeket, erdő- és vadőröket erdészekké képezték. Parkokat, arborétumokat újítottak fel és bővítettek, parkerdőket alakítottak ki, természetvédelmi feladatokat láttak el állami erdőkön kívüli területeken is, üzemi magtermő ültetvényeket létesítettek, valamennyi nagyobb erdőtestben minden időben járható stabilizált feltáró utakat építettek.

Az Ön olvasói levelében erről szó sem esik, annál inkább arról, hogy „A profitorientált erdőgazdálkodással szemben a társadalom igényeinek jobban megfelelő, az erdők közjóléti, védelmi funkcióit figyelembe vevő erdőgazdálkodásnak kell teret nyernie.” Ezt a kioktatást nem érdemeltük meg, hisz *a közjóléti erdőgazdálkodást* mi kezdtük Vasban legelőször. Annak eredményeiről *dr. Borsos Zoltán* a Vasi Szemle 1975/3. számában „A vasi erdők a közjólét szolgálatában” c. tanulmányában be is számolt. Az Állami Erdőgazdaság (Erdészeti Rt.) ezirányú törekvéseiről, szemléletéről pedig *dr. Borsos Zoltán* a Vasi Szemle 2003/2. számában „Ökológiai alapú erdőgazdaság” címmel írt tanulmányt, melyben azt tárgyalja, hogy a vasi erdészutódok hogyan próbálják megvalósítani a természeti környezet sérelme nélkül fenntartható fatermesztést, potenciális termőhely-hasznosítással. Beszámol az Erdőgazdaság ökoszisztéma szemléletű erdősítési fajapolitikájáról, a szervesanyag termelés fokozásának ökológiai és gazdasági kényszerűségéről, a természetközeli és természetközeli ökoszisztémák elpusztításának sokrétű ökonómiai, ökológiai, társadalmi következményei közül legjelentősebb sokféleség csökkenésének veszélyeiről. Kiemeli az Állami Erdőgazdaság törekvéseit a természetközeli ún. származékerdők kialakítására, melyekben az egyik faj a természetes erdőtípus valamelyik főfaja. Ezek közül a legfontosabb a gyertyán alsószintes erdőfenyves. Vizsgálatokkal bizonyítja az állami erdészek ezirányú célkitűzéseinek helyességét, mert nemcsak a szerves anyagot termelő fajajokra, hanem a mikroflórára és faunára, a talaj-

életre is kedvező hatással van a gyertyán alsószintes erdőfenyvesek alatt kialakuló szelidhumusz (mull, televény).

Elismerjük, hogy hiba volt a *lucfenyő* felkarolása. Most már tapasztaljuk, hogy nálunk nem bírja az extrazonális létet, nyershumusz és száraztőzeg képzésével pedig az ökoszisztémát károsítja. Azt is elismerjük, hogy a vasi erdők elmúlt 60 évében volt 12 olyan esztendő (1974-1986), amikor a természetközeli erdőgazdálkodással szemben az iparszerűt támogattuk. Annak eredménye az a néhány nagy tarvágás, melynek beerdősítéséből származnak a több tíz hektáros fiatal erdőfenyvesek. Azok, középkerületben történő gyertyán-alátelepítéssel természetközeli erdőkké alakulnak. Ma már a nagy tarvágások, a vegyszerezések a múlt tévedéseinek tekintendők. Örök nyomot nem hagytak erdeinkben.

A kis tarvágások nem károsítják az ökoszisztémákat. Az 1952-es nagy tölgy-makk termésből származó kis tarvágások és ernyős felújítóvágások farkaserdői – ma már 50 éves erdők – kezdettől tartó megfigyeléseinek, vizsgálatainak bizonyossága szerint a kistarvágások után sem nitrifikálódás, sem talajsavanyodás nem következik be. Az aljnövényzet megkímélésével, azonnali újraerdősítéssel a károsodás jelentéktelen, mert a kívülről jövő behatások rövid idő alatt kiegyenlítődnek, és sem a makro-, sem a mikroflórában és a faunában, sem a humuszformában észrevehető változás nem történik. E megfigyelések és vizsgálatok eredményeinek birtokában a kis tarvágások felújításokat nem ellenezünk.

Nem érthetünk egyet azzal az elkülönítéssel sem, mely az erdőgazdálkodást *profitorientált* és ráfordításos, költségterítési kategóriákba sorolja, mert figyelmen kívül hagyja a szakmai önbecsülést, az elhivatottságot. Ha a profitorientáltság határozta volna meg több generáción keresztül elődeink, a mi, vagy utódaink munkáját, akkor ma nem lenne mit félteni és megvédeni. Nem vitatjuk az Őrség területére vonatkozó szakmai kritika mindegyikét. Azt azonban igen, hogy ezek mind a profitorientáltságból származnak.

A társadalom elvárása az erdőgazdálkodással szemben nemcsak az ökológi-

ai és szociális feladatok teljesítése, hanem az *ökológia alapú erdőgazdaság* lehetőségeiből fakadó fatermesztés is, mert a közjólét egyik összetevője az anyagi jólét, melynek alapja a materiális javak minél gazdaságosabb megtermelése. Ezért valljuk mi gyakorlati erdészek az ökológiai, ökonómiai és szociális rendeltetés azonos súlyú fontosságát.

A ma erdőgazdálkodása korszerű felszereléseket, gépekkel ellátott jól képzett szakmunkásokat és kellő feltárságot igényel. Mindez jelentős költségigényű, amit csak jó gazdálkodással lehet megtermelni. Ez a szakmai igény nem azonos a profit szemlélettel. A fatermesztés fokozásáról, a gazdasági hozamról való lemondás nem felelhet meg az adott térség társadalmi igényének.

A levélben egy – bizonyára hiányos tájékoztatásból fakadó – súlyos vád is szerepel, mely így hangzik: „A *megtermelt faanyag* feldolgozatlan formában történő tömeges külföldi értékesítése”. Válaszunk erre a következő: Vas megyében a kitermelésre kerülő faanyag több mint 60 %-a hazai felhasználásra kerül. Fenyőben szegény ország lévén a magyar nemzetgazdaság szempontjából a házépítésekhez nélkülözhetetlen épületfarönk 100 %-a hazai igényeket elégíti ki. A *faexport* döntő része papírfa, amelynek nem megoldott a hazai feldolgozása. Magyarországon nincsen papírfát feldolgozó cellulóz üzem. Ezért kimondottan előnyös, hogy ezen faanyag exportra kerülhet. Ez nem természetvédelmi vagy erdészeti szakmai kérdés, ez társadalmi, makrogazdasági adottság. A faexport számonkérése az erdészeken ahhoz hasonlít, mintha a cukorrépa-termelő gazdákon kérnénk szakor a hazai cukorgyárak bezárását.

Ami pedig a *szálasztást*, a szálasztóüzem bevezetését illeti: attól féljük legjobban, és attól akarjuk megvédeni a vasi erdőket, mert az gyertyános tölgyesekben, bükkös tölgyesekben az elgyertyánosulás, fenyőelegyes tölgyesekben (*Pino-Quercetum*) az elfenyvesedés veszélyét rejti magában. A szálasztást az államerdészeti kezelés kezdetén több helyen megpróbálták. A Farkaserdőben 50 évvel ezelőtt mi is. Az Erdő c. szaklapunk 1958/4 számában dr. Borsos Zoltán azt le is írta. Fél évszázad telt el azóta. Beigazolódtott, hogy a mi fafaj- és termőhelyi adottságaink nem teszik lehetővé sikeres alkalmazását. A szentgyörgyvölgyi és soproni szálasztóerdő is csak tudományos kísérletnek tekinthető. Eredményeik nem adnak biztatást bevezetésére több ezer hektáron. A veszélyt, a sikertelenség okát

az adja, hogy a felújulási és fejlődési optimumában lévő gyertyán a szálasztás során a legkevesebb fény hatására is erőteljes növekedésnek indul és a bükk, tölgy erdeifenyő fölé emelkedik és azokat elnyomja. Erdeink védelmében ezért emeljük fel szavunkat. Ott ahol a gyertyánnal azonos felújulási és fejlődési optimumban van az erdeifenyő, ott szóba jöhet a kísérlet, de csak a kísérlet.

Kérjük, nézze el nekünk a terjedesebb tájékoztatást és a néhány ellenvéleményt, kiigazítást, cáfolatot azért is, mert tudjuk, hogy Ön másirányú elfoglaltságából fakadóan kevés időt tudott fordítani a vasi erdőgazdálkodás tanulmányozására. Másrészt azért is, mert ezek az erdők a szívünkhöz nőttek, sorukért, jövőjükért aggódunk. Mi gyógyítottuk be háborús sebeiket, mi növeltük területüket majdnem másfélszeresére, élőfakészletüket majdnem háromszorosára, éves fatermesztésüket (évi folyónövedék) is majdnem háromszo-

rosára. Erdész utódainkat pedig azért védjük, mert az általunk is elismert hibákat – túlzott lucosítás, néhány nagytarvágás – mi vétettük. Az erdőfenntartás, erdőművelés, erdőhasználat, erdővédelem, erdőfeltárás üzemi gyakorlatát pedig tőlünk tanulták. Az elkövetett hibák kijavítását pedig – okulva a múlt tapasztalataiból – folyamatosan, jó szinten gyakorolják.

A fentiek alapján nem értünk egyet a Vas megyei állami erdők természetvédelmi vagyonkezelésbe adásával. Az elképzelés megvalósulása a jövőre nézve beláthatatlan következményekkel járna.

Őszinte tisztelettel és nagybecsüléssel:

Keresztes György

ny. főmérnök

Horváth Lajos

ny. vezérigazgató-helyettes

Dr. Borsos Zoltán

ny. főmérnök

Szombathely, 2003. október 14.

Sem a gazdaságok, sem a nemzeti parkok nem engednek

Az állami vagyonkezelő a napokban közölte: nem hajlandó átadni a nemzeti parkoknak azt az 58 ezer hektár védett állami erdőt, amit *Haraszthy László* helyettes államtitkár, a zöldségtermesztésért felelős vezetője kért korábbi javaslatában. Sőt az ÁPV Rt. úgy látja, még azokat az erdőket is az állami erdőgazdaságoknak kellene inkább átvenniük, amelyeket most a természetvédők kezelnek.

* * *

Új szakaszához érkezett a héten az a küzdelem, amelyet az állami tulajdonú nemzeti parkok folytatnak az állami erdőgazdaságokkal a védett állami erdőkért. Az Állami Privatizációs és Vagyonkezelő Részvénytársaság (ÁPV Rt.), az erdőgazdaságok felettese elküldte válaszát *Haraszthy László* helyettes államtitkárnak, a nemzeti parkok felügyelőjének: az állami erdészeti nem kívánja átadni a kért 58 ezer hektár védett erdőt. *Haraszthy László* kérdésünkre közölte: nem tekinti érdemi válasznak a levelet.

A 970 ezer hektárnyi állami erdőből 350 ezer hektár védett, az összes védett erdő 90 százaléka. Ezt az állami erdészeti részvénytársaságok kezelik. A nemzeti parkok csupán 23 ezer hektáron látják el a feladatokat. A környezetvédelmi minisztérium helyettes államtitkára úgy látja: a védett erdőkben olyan

gazdálkodás zajlik, ami nem feltétlenül szolgálja a természet védelmét. Az erdőgazdaságok véghasználatával – tarvágással – hasznosítják az erdőt: háromhektáros foltonként egyszerre vágják ki a fákat, majd újakat telepítenek.

A nemzeti parkok – a világ más részein elfogadott szisztéma szerint – szálasztó kitermelést folytatnának. A védett erdő területének öt-tíz százalékán vágják ki évente a fát. „Így állandó erdőkép fogadna mindenkit: a tavalyi kis csemetétől a kétszáz évesig mindenféle fa megtalálható volna” – állítja *Haraszthy László*.

A helyettes államtitkár szerint az állami erdők kevesebb mint négy százaléka kerülne a nemzeti parkok vagyonkezelésébe. A kért területek elsősorban az Alföldön és az aggteleki térségben vannak.

Az ÁPV Rt. szerint a megjelölt területek nem a természetvédelmi szempontból legfontosabb helyeken találhatók. *Farkas Andrea* szövegíró közölte: az erdészeti társaságok másfél-két milliárd forintot áldoznak évente saját pénzükből a természet értékeinek megóvására. Elmondása szerint kérték a Természetvédelmi Hivatalt, hogy a 2004. évi költségvetésben ellentételezze költségeiket. Úgy látszik azonban, hogy ez nem fog megtörténni, mint ahogyan az elmúlt hét évben sem történt meg.

Az állami vagyonkezelő azt is sérelmezi, hogy a természetvédők főleg jó hozamú erdők átadására számítanak. Kérésük teljesítése 800 millió forinttal csökkentené a gazdaságok eredményeit, s elmaradna 6–6,5 milliárd forint költségvetési befizetésük. Az ÁPV kifogásolja azt is, hogy egyes nemzeti parkok csak vagyonkezeléssel foglalkoznának, míg mások hatóságként is tevékenykednének.

* * *

Több ezer hektár odaítéléséről dönt a kormány

Haraszthy László szerint megalapozatlan az ÁPV Rt.-nek az a javaslata, hogy az állam ellentételezze az állami erdőgazdaságoknak azokat a költségeit, amelyeknek a viselését a természetvédelmi törvény írja elő. Más kérdés, tette hozzá a helyettes államtitkár, hogy az államnak bővítenie kell a természetvédelmi szolgáló forrásokat, ám nem kártalanítás formájában.

Megtudtuk: négy nemzeti park végezne kizárólag vagyonkezelést, a további hat parkban ugyanis ennek egyelőre nincsenek meg a feltételei. A minisztériumi vezető szerint a nemzeti parkok a világon mindenütt vagyonkezelőként működnek. A hatósági tennivalókat itthon is átvennék a folyamatosan kialakuló egységes zöldhatóságok. Ezek vízügyi, környezetvédelmi és természetvédelmi feladatot egyaránt ellátnak majd.

Mindkét fél a nyitottságát, tárgyalási készségét hangoztatja, de egyik sem enged. A döntés a kormányra vár.

(Magyar Hírlap)

Adjon az Isten

**Adjon az Isten szerencsét!
Szerelmet, forró kemencét,
Üres vékamba gabonát,
Árva kezembe parolát!
Lámpámba lángot, ne kelljen
Korán az ágyra hevernem.
Kérdésre választ Ő küldjön,
hogy hitem széjjel ne düljön.
Adjon az Isten fényeket!
Temetők helyett életet.
Nekem a kérés nagy szégyen,
Adjon úgy is, ha nem kérem.**

Nagy László

A Szeniorok Tanácsának közleménye

Az OEE Szeniorok Tanácsa időszerű ülését 2003. november 4-én tartotta Budapesten, az OEE (Fő u. 68. sz. alatti) 425. sz. tárgyalójában. Az ülésen részt vett a tagság 70%-a, ill. meghívott vendégek.

Az elnöki üdvözlés és megnyitó után a tagság néma felállással, méltósággal emlékezett 1956. november 4. áldozataira, illetve az időközben elhunyt *Jakabffy Ernő, Lessényi Béla* kollégáinkra, tagtársunkra, akik példászerű emberi értékek közvetítői voltak.

Az *első napirend* keretében *Haraszthy László KvVM b. államtitkár* „A Természetvédelem és az Erdészet életszerű együttműködésének lehetőségei” címmel vázolta a Természetvédelmi Hivatal által érvényesítendő jogszabályi kötelezettségeket és azt a „mozgásteret”, amelyben a két szakág együttműködése zavartalanul fejlődhet. A tervezett téma szerepeltetését, a „közös gyökérből sarjadó” erdészet és a természetvédelem között felszínre kerülő feszültségek váltották ki. Az előadó készséggel vállalkozott e probléma megvitatására remélve, hogy a véleménycsere elősegíti az azonos érdekű megoldások kialakulását.

Az előadó előjáróban fontosnak tartotta kiemelni, hogy:

– A közelmúltban az erdőügy megítélése igen sok módosuláson ment át. Ebben a folyamatban szükségszerű az egyes, eltérő szempontból megközelíthető szakkérdések megvitatása. A fogalmak „közös nevezőjű” értelmezése azonban párbeszéd útján történhet, amire ő készen áll.

– Véleménye szerint minden kérdést az adott időszak függvényében és komplexen kell szemlélni. Ezért fogadta el személyesen a témakör közös elemzésének lehetőségét. A nézetkülönbségre, többek között, okot szolgáltat például az, hogy az akácerdő 30%-a ott van, ahol tölgy is lehetne! Az ő szemléletükben a természetszerűbb és állandó „erdőkép” megtartása, alakítása jelenti a célállapotot. A gyepterületek kezelését is másképpen ítélik meg. Nézetükben nem kell feltétlenül beerdősíteni, felújítani. Igaz, ennek az igénynek a teljesítése más jellegű erdőkezelést és többletfeladatot igényel, költség tekintetében is. A természetvédelemnél az ilyen felfogású erdőművelésre, kártala-

nításra vagy többletigények teljesítésének fedezésére mintegy 1,5 Mrd Ft-ot terveztek a következő költségvetésben, hogy a finanszírozás feladatarányos lehessen.

– Megemlítette, hogy felmerült a védett erdős területek bizonyos részeinek természetvédelmi vagyonkezelésbe vétele. Azonban ezzel nem kívánták sérteni az erdészet integritását. Az elgondolásuk arra irányul, hogy a nézetük szerinti használati, kezelési módszerek kialakítására tapasztalatot szerezzenek. A megoldásra úgy keresnek a választ, hogy egyik fél érdeke se sérüljön, és a két ágazat közötti átjárás, jó együttműködés biztosítható legyen. Hiszen az egységes szemléletű kezelési módszerek kialakítása közös érdek. Így merült fel – mintaterület jelleggel – elsősorban az Aggteleki NP területére eső erdőrészek átvétele, ahol az erdő gazdasági értéke kevésbé dominál. Ui. Az ÁPV Rt. vagyonkezelésében az érdekkülönbség legkifejezőbb eleme a piaci értékítélet. Ebben a szemléletben a fa hasznosítása, a profit a meghatározó. A természetvédelem viszont nem törekszik profitra. Hangsúlyosabb szerepet kap az élőhely jelleg fenntartása és az ökoszisztéma, az erdő gondozása.

– Kiemelte továbbá, hogy az egységes feltételű erdőkezelés irányítása természetvédelmi szempontból is kívánatos. Hiszen a hosszabb távú szemlélet érvényesítése jelentheti a természeti erőforrással történő optimális gazdálkodást. A nézeteltérések az esetlegesen előforduló, említett kritikus kérdésekben sem feloldhatatlanok, egyrészt mert pl. a cca. 1200 erdőrészből 2%-nyi területre esett lényegi korlátozás. Másrészt a természetvédelem szakmai létszámának mintegy harmada erdészeti képesítésű – valamivel kevesebb gyakorlati tapasztalattal –, de a szakmai háttér is adott. Az sem közömbös, hogy amíg a természetvédelem feladatellátásának pénzügyi feltétele 4 km-nyi autópálya költségével arányosítható, addig az erdészet 1 km-nyi feltétellel rendelkezhet. Közös cél kell legyen, hogy ezt vagy ennél nagyobb arányt a két szakág közösen szerezhesse meg a minél természetszerűbb és hatékonyabb hasznosítás érdekében.

A Szenioroknál kialakult véleménycsere igazolta azt, hogy a nézetek üt-